

مرکز مجرب زبان صادق علیه السلام

سیوطی

جلسه ۹۸

استاد: وافی یزدی

موضوع: مفاعیل خمسه

گاهی چیزی که دلالت بر مفعول مطلق می کند جایگزین آن می شود، مثل موارد زیر:

۱- «کل» که اضافه به مصدر شده: جَدَّ كُلَّ الْجَدِّ (اصلش: جَدَّ جَدًّا كُلَّ الْجَدِّ)

۲- لفظ «بعض»: ضربته بعض الضرب (اصلش: ضربته ضرباً...)

۳- مرادف مفعول مطلق: إفرح الجَدَّل

۴- وصف مفعول مطلق: سرُّ أحسن السَّير

۵- کلمه ای که دلالت کند بر یکی از انواع مفعول مطلق: إشمئ الصَّماء - رجع القهقري

۶- کلمه ای که بر تعداد مصدر دلالت می کند: فإجلدوهم ثمانين جلدة

۷- کلمه ای که بر آلت مصدر دلالت کند: ضَرَبْتُهُ سَوْطًا

۸- ضمیر مفعول مطلق: لا أعذِّبه أحدًا

۹- اسمی که به مصدر اشاره می کند: ضربتُ ذلك الضرب

۱۰- کلماتی که در ماده، با مصدر شریک است:

الف- اسم مصدر: إغتسل غسلاً

ب- مصدر فعل دیگر: تبتَّل اليه تبتيلاً

ج- اسم عين: و الله أنبتكم من الأرض نباتا

نکته ۱:

مفعول مطلق تاکیدی همیشه مفرد آورده می شود ولی مفعول مطلق نوعی یا عددی، می تواند مفرد، مثنی یا جمع بیاید؛

زیرا مفعول مطلق تاکیدی به منزله تکرار فعل است و خود فعل (نه فاعل) تشبیه و جمع بسته نمی شود.

نکته ۲:

عامل مفعول مطلق تاکیدی حذف نمی شود ولی حذف عامل مفعول مطلق نوعی و عددی، با دلیل جایز است، زیرا به

سبب مفعول مطلق تاکیدی عاملش تقویت می شود لذا حذف عامل، نقض غرض است.